

Nitel Araştırmalarda Titizlik

Sevim Akşit¹

Özet

Bilimsel çalışmalar, uygulamalı spor ortamlarında, 'hızlı' çalışan uygulayıcıların 'yavaş' çalışan araştırmacılarla çalışması gerektiği fikrini desteklemektedir. Ancak bu birlikte çalışma; ekonomik ve lojistik kısıtlamalar nedeniyle her zaman mümkün değildir. Bu nedenle yazarlar tarafından araştırma ve uygulama arasındaki boşluğu kapatmanın alternatif yöntemleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Özellikle sosyal ve beşeri bilimlerde bu bir zorunluluktur. Bu çalışmanın amacı beden eğitimi pedagojisi, spor ve egzersiz, spor psikolojisi, eğitim ve sosyal bilimler alanlarında nitel araştırma paradigması çerçevesinde genelleme, güvenilirlik ve geçerlik ölçütlerini incelemektir. Bu doğrultuda araştırma için çevrimiçi arama motoru aracılığıyla alanyazın taranmıştır. Çalışmadaki makaleler 2014 ve 2020 yılları arasında "Google Research, Academic Search Complete, SPORTDiscus ve Eric" veri tabanlarında yayımlanan araştırma problemine uygun makalelerden seçilmiştir. Araştırma problemine ve ölçüt kriterlerine uygun toplam 334 makaleden 15 makale çalışmaya dahil edilmiştir. Her bir makaleden ilgili bilginin çıkarılması ile ölçüt kriterlerine uyan araştırma bulguları oluşturulmuştur. Belirgin "anlam birimleri" tanımlanmış ve benzerleri paylaşan konu anlamları ile birlikte kümeleştirilerek konuların bir listesi oluşturulmuş ve konular iki başlık altında toplanmıştır (Genellenabilirlik, Güvenirlik-Geçerlik). Bulgulara göre, nitel araştırmalarda önceden belirlenmiş ölçütler aranmadığı gibi her çalışmanın niteliğinin ayrı değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca genel ölçüt ve genel strateji belirlenmesinin mümkün olmadığı belirlenmiştir. Çalışma sonunda araştırmaya dayalı nitel araştırma paradigması çerçevesinde bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Spor, Nitel araştırmalar, Geçerlik, Güvenirlik, Genellenebilirlik

Meticulously in Qualitative Research

Abstract

Scientific research supports the idea that in applied sports settings, practitioners who work 'fast' to produce researchers who work 'slowly'. But this is not working together; Due to economic and logistical constraints its time is not possible. Alternative methods of bridging the gap between research and practice by writing with this have been explored. This is a must, especially in the social sciences and humanities. This aim is to examine the reliability and validity criteria within the framework of physical education pedagogy, sport and exercise, sports psychology, education and social sciences generalization. In this direction, the search engine translation literature was scanned. The articles in the study were selected from the articles suitable for the research problem published in the databases of "Google Research, Academic Search Complete, SPORTDiscus and Eric" between 2014 and 2020. 15 articles from a total of 334 articles in accordance with the research problem and criteria were included. By extracting relevant information from each article, a research cloud that meets the criteria was created. A distinct "riddle" was defined and a list of topics was created by clustering together with the use of topics that shared similarities. These topics are grouped under two headings (Generalizability, Reliability-Validity): According to the findings, it is possible to combine its order by researching qualitatively, but also to determine general criteria and general. In the workbook, suggestions are made within the scope of the research paradigm according to the research.

Key Words:

Sport, Qualitative research, Validity, Reliability, Generalizability

1. Giriş

Beden eğitimi pedagojisi, spor ve egzersiz, spor psikolojisi, eğitim ve sosyal bilimleri alanlarında nitel yöntemlerin kullanımı artış gösterirken; bazı araştırmacılar nitel sorgulamada titizlik ve kalite konuları çerçevesinde tartışmalar başlatmışlardır (Lub, 2015; Poucher, Tamminen, Caron, ve Sweet, 2019; Zitomer ve Goodwin, 2014). Bu tartışmalarda dikkat çeken nokta ise, nitel araştırmanın nicel araştırmadan farklı bir araştırma paradigması içinde faaliyet gösterdiğinin düşünülmesidir. Nitel araştırmalarda paradigmatik yaklaşım; (Denzin, 2017; Denzin ve Lincoln, 2011) eğitim, sosyal ve sporla ilgili disiplinlerde yaygın olarak benimsenmiştir. Ayrıca nitel araştırma; pozitivizm, post-pozitivizm ve görelilik gibi tanımlanabilir kategorilerde bulunan farklı araştırma biçimlerini çerçevelemektedir. Bu ereveleme, nitel araştırmacılar için farklı araştırma türlerinin farklı değerlendirilmesi gerektiği nedeniyle, çalışmalarına kavramsal bir koruma sağlamıştır. Bu gelişmeler içinde birçok nitel araştırmacı geçerlik kavramını reddetmiştir. Bunun yerine nitel araştırmacılar genellikle güvenirlik veya nitel araştırmanın kalitesi, titizliği gibi terimleri tercih etmişlerdir (Denzin, 2017; Ronkainen ve Wiltshire, 2019; Zitomer ve Goodwin, 2014).

Nitel araştırmaların kalitesi açısından titizlik, araştırma süreci (araştırma sorusunun niteliği, araştırmanın metodolojik erevesi, veri toplama yöntemi, verilerin analizi ve raporlaştırılması) ile araştırma güvenirliği yakından ilişkilidir (Turan, 2013; Ronkainen ve Wiltshire, 2019). Bu nedenle nitel araştırmanın merkezi bir yönü olan sosyal dünyanın karmaşıklığını hiçbir standart prosedür; geçerli teoriyi garanti edemez. Buna bağlı olarak nitel araştırmalarda geçerliğin ve güvenirliğin temin edilmesi ancak araştırma sürecinin etik, zen ve dikkate dair standartlarına bağlıdır (Smith ve McGannon, 2018).

Yurt dışında yapılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde ise, araştırmacıların nitel sorgulamada titizlik ve kalite konuları çerçevesinde bazı tartışmalar mevcuttur. Tartışılan konular genel olarak; nitel araştırmalar da nesnel olamama, geçerlik - güvenirlik konusunda titiz olamama ve genellenememedir. Bunun nedeni ise nitel araştırmaların aşırı öznel ve tekrarlanabilirlikten yoksun olması (Mays ve Pope 1995), değerler ve inanç sistemleri ile yüklü olduğu varsayılması (Sandelowski, 1986), nitel araştırmacılar araştırmanın veri toplama, analiz ve yorumlama sürecinde önyargılı ve yanlı olmakla suçlanmaları, katılımcıların seçkisiz atanmaması ve katılımcıların seçimi uygunluk veya amaç açısından değerlendirilmesidir. Dolayısıyla bu faktörler araştırmacının kişisel tutumlarının araştırma bulgularını etkileyebileceği olasılığını da arttırmaktadır. Ayrıca nitel araştırmalarda veri toplama yöntemi ve analizi araştırma sürecinde toplanan verilere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Mays ve Pope 1995). Dolayısıyla bu, araştırmacılar tarafından nitel araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sorgulanmasına neden olmaktadır. Dahası değişkenlerin llebilir olmaması ve olası hata koşullarını kontrol edilememesi araştırmanın i geçerliğini tehdit edebilmektedir (Mays ve Pope 1995; Sandelowski, 1986).

Nitel araştırmaların kk örnekleme dayanması da bir diğer tartışma konusudur (Mays ve Pope 1995). Çünkü araştırma sonuçları genellenebilirlikten uzak kalmaktadır. Genellenebilirlik, araştırma raporunda, okuyucunun, meslektaşlarının bulguları benzer ortamlar için geçerli olup olmadığını yargılayabilmesi için yeterli ve kapsamlı bir şekilde detaylandırılması sağlanabildiği sürece elde edilebilir (Machingambi ve Mabiza, 2018; Smith, 2018). Dolayısıyla nitel araştırmaların niteliğinin belirlenmesi; insan davranışlarının durağan olmaması ve kesin, net ltlerin bulunmamasından dolayı çok karmaşıktır (Turan, 2013). Bu karmaşanın bir diğer nedeni ise nitel araştırmalarda nitelik, titizlik kavramının karıştırılmasıdır. Oysaki bir araştırmanın niteliği, araştırma sorusunun kalitesi ile ilişkilidir. Titizlik ise nitel araştırmanın değerlendirilmesinde en temel lt olarak kabul edilir ve yöntemde aranan mkemellik göstergesi olarak tanımlanmıştır (Smith ve McGannonb, 2017). Biggs ve Buchler (2007), literatür araştırmasında olduğu gibi tasarım araştırmalarındaki titizliğin sürece ait olduğunu ileri sürmektedir. Sürecin titiz olduğu ve bu nedenle sonucun iddiasını doğruladığını söylenebilirken, sonucun titiz olduğu söylenemez. Bu nedenle uygulamaya dayalı yöntemleri ele alırsak, bunların titizlikle yerine getirilmesi gerektiği sonucuna varabiliriz (Maher, Hadfield, Hutching ve Eyto, 2018).

Belirtilen tartışmalar göz önünde bulundurulduğunda ‘‘Nitel araştırmalarda titizlik ve nitelik nasıl sağlanabilir?’’, ‘‘Nitel araştırmalarda titizlik ve nitelik nasıl geliştirilebilir?’’ soruları ön plana çıkmaktadır. Özellikle son bilimsel çalışmalar, uygulamalı spor ortamlarında, ‘hızlı’ çalışan uygulayıcıların ‘yavaş’ çalışan araştırmacılarla birlikte çalışması gerektiği fikrini desteklemektedir. Ancak bu birlikte çalışma; ekonomik ve lojistik kısıtlamalar nedeniyle her zaman mümkün değildir. Bu nedenle yazarlar tarafında araştırma ve uygulama arasındaki boşluğu kapatmanın alternatif yöntemleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca katılımcının bakış açısı, deneyimleri, tutumları, düşünceleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlemlenemeyeni anlamaya, anlamlandırmaya, yorumlamaya veya analiz edilmesine de ihtiyaç duyulmuştur. Bu, özellikle sosyal ve beşeri bilimlerde bir zorunluluktur, ancak nitel araştırma yöntemleri ile mümkündür. Yani bir araştırmacı, belirli bir durumun anlamını keşfetmeye veya deneyimlemeye çalışıyorsa nitel araştırma paradigmasını kullanıyor demektir. Nitel araştırmacılar; insanların kendi deneyimlerini nasıl yorumladıklarını, nasıl bir anlam yüklediklerini, dünyalarını nasıl kurduklarını anlamaya çalışırlar. Bunları yaparken çevrimiçi anketler, bireysel görüşmeler ve odak grupları tekniklerini kullanmaları buna örnektir (Lub, 2015; Turan, 2013; Machingambi ve Mabiza, 2018; Ronkainen ve Wiltshire, 2019). Ayrıca nitel araştırma; araştırmacı ve katılımcıların araştırma sürecine ve araştırılan sosyal bağlama dahil olmaları yoluyla oynadıkları bütüncül rol nedeniyle, nicel araştırmaya göre öznel, bağlamsal ve etik olarak daha karmaşık olma eğilimindedir (de Witt ve Ploeg, 2006; Zitomer ve Goodwin, 2014).

Buna rağmen nitel araştırma yöntemi gelişmeye devam etmekte ve daha fazla talep görmektedir. Özellikle spor ve egzersiz psikolojisi alanında Culver, Gilbert ve Sparkes (2012) 1990 - 2017 yılları arasında nitel araştırma yönteminde %68 artış tespit edilmiştir. Ayrıca Martinen, Landi, Novak ve Silverman, (2019) 1994 - 2015 yılları arasında beden eğitimi öğretiminde yayımlanmış hakemli bilimsel dergilerde nitel araştırma yöntemi ile yapılan 307 ve ek olarak 109 adet karma yöntem kullanılarak yapılmış bilimsel makaleye ulaşılmıştır. Dolayısıyla makale sayısında, metodolojik çeşitlilikte ve araştırma odağında büyük bir artış söz konusudur. En önemlisi, alanımızın daha da geniş bir konu yelpazesini incelemek için büyüdüğünün ve genişlediğinin farkındalığının oluşmasını sağlamıştır. Yayınlanan araştırma ile ilgili bazı sorunları tespit ederken, bu muazzam büyüme bizi spor bilimlerinde araştırma alanının gelişiminin devam ettiğine inanmamızı sağlamaktadır (Hays, Wood, Dahl ve Kirk-Jenkins, 2015; Poucher, Tamminen, Caron, ve Sweet, 2019). Dolayısıyla nitel araştırmaların uygulanması aşamasında yayınlanmış bilimsel araştırmaları incelemek önemli olabilir. Bu çalışmanın amacı; beden eğitimi pedagojisi, spor ve egzersiz, spor psikolojisi, eğitim ve sosyal bilimler alanlarında nitel araştırma paradigması çerçevesinde genelleme, güvenilirlik ve geçerlik ölçütlerini incelemektir. Böylece nitel araştırmaların titizliğini etkileyen unsurları tespit edebilir ve geliştirebiliriz. Yayınlanmış dergi makalelerinde bu tür yöntemlerin kullanımına ilişkin son örneklerin, kullanılan yaklaşımların eleştirisinin, gelecekteki yönergelerin ve önerilerin tartışılmasını içerir. Bununla birlikte beden eğitimi pedagojisi, spor ve egzersiz, spor psikolojisi, eğitim ve sosyal bilimleri alanlarında nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve genellenebilirlik konularının nasıl ele alındığını ortaya çıkarmaktır. Ayrıca karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunmak ve nitel araştırmaların nasıl titizlikle uygulanması gerektiği konusunda önerilerde bulunmaktır.

Bu nedenle çalışmamızda nitel araştırmalardaki niteliği, titizliği geliştirmeye yönelik inceleyen çalışmalar dahil edilmiştir. Sürecin güvenilir olmasını sağlamak için bu çalışmada kullanılan yaklaşımların detayları bölüm 2’ de verilmiştir. Bu makalede araştırmalarda titizliği göstermek için geleneksel kriterler tartışılmaktadır.

2. Yöntem

Sistematiik derleme, belli bir alanda ve konuda, belirli ölçüt kriterler açısından benzer araştırmaları belirlemek amacıyla yapılandırılmış kapsamlı bir sentezdir (Karaçam, 2013). Sistematiik derleme; araştırmanın tanımlanması, araştırma için tarama yapılması, çalışma verilerinin değerlendirilmesi ve analizi, verilerin sunumu ve özetlenmesi, verilerin tartışılması son olarak da sistematiik derlemenin yazımı ve yayınlaması aşamalarından oluşur (Hemingway ve Brereton, 2009). Bu aşamaların belirli bir düzende yapılabilmesi için Moher, Liberati, Tetzlaff ve Altman (2009) tarafından Prisma Akış

Diyagramı geliştirilmiştir. Prisma Akış Diyagramı sistematik derleme ve meta-analiz çalışmalarının makale seçiminde kabul görmüş bir yöntemdir. Bu nedenle Moher ve diğerlerinin (2009) Prisma yöntemi temel alınarak seçilen makaleler çalışmaya dahil edilmiştir ve çalışma bu yöntemle düzenlenmiştir. Buna göre aşağıdaki basamaklar sırasıyla takip edilmiştir. Ayrıca çalışmanın her aşamasında neler yapıldığı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.1. Prisma Akış Diyagramı'na Göre Seçim Aşamaları

Aşama 1 Tanımlama: Araştırma sorusu ve çerçevesinin belirlendiği süreçtir. “Nitel araştırmalarda titizlik nasıl geliştirilmiştir? Makalelerde belirtilen genellenebilirlik, geçerlik ve güvenilirlik stratejileri nelerdir?” araştırma soruları çerçevesinde makale taraması yapılmıştır. Buna göre “Validity in Qualitative Research”, “Rigor in Qualitative Research” ve “Member checking reliability universal criteria research quality sport” anahtar kelimeleri ile Pamukkale Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Kütüphanesi abone veri tabanlarından kolay ulaşılabilen dört veri tabanında tarama yapılmıştır: “Google Research, Academic Search Complete, SPORTDiscus ve Eric”.

Aşama 2 Tarama: Çalışmanın bu aşaması “Validity in Qualitative Research”, “Rigor in Qualitative Research” ve “Member checking reliability universal criteria research quality sport” anahtar kelimeleri ile belirlenen “Google Research, Academic Search Complete, SPORTDiscus ve Eric” veri tabanlarında yapılan taramaları kapsamaktadır. Araştırma için çevrimiçi arama motoru aracılığıyla alanyazın taraması yapılmıştır. Çalışmada yer alan makaleler 2014 ve 2020 yılları arasında bu veri tabanlarında yayımlanan ve belirlenen ölçüt kriterlerine göre seçilmiştir. Makalelerin seçim aşamaları şu şekildedir. Taramalar 17.05.2020 tarihinde yapılmıştır.

“Google Research: “Validity in Qualitative Research”, “Rigor in Qualitative Research” anahtar kelimeleri ile gelişmiş aramalardan bu kelimelerin tümünü içeren, başlığında yer alan makaleler hakemli bilimsel dergilerden seçilmiştir. “Member checking reliability universal criteria research quality sport” anahtar kelimeleri ile gelişmiş aramalardan bu kelimelerin tümünü içeren, “Rigor in Qualitative Research” kelime grubunu aynen içeren ve makalenin herhangi bir yerinde yer alan makaleler hakemli bilimsel dergilerden elde edilmiştir.

Academic Search Complete: “Validity in Qualitative Research”, “Rigor in Qualitative Research” anahtar kelimeleri ile gelişmiş aramalardan hakemli bilimsel dergiler, tam metin, kullanılabilir referans şartları sağlanarak akademik dergilerden makaleler seçilmiştir.

SPORTDiscus: “Validity in Qualitative Research”, “Rigor in Qualitative Research” anahtar kelimeleri ile gelişmiş aramalardan tam metin ve kullanılabilir referans şartları sağlanarak hakemli bilimsel dergilerden makaleler seçilmiştir.

Eric: “Validity in Qualitative Research”, “Rigor in Qualitative Research” anahtar kelimeleri ile gelişmiş aramalardan hakemli bilimsel dergiler tam metin şartları sağlanarak akademik dergilerden makaleler seçilmiştir.

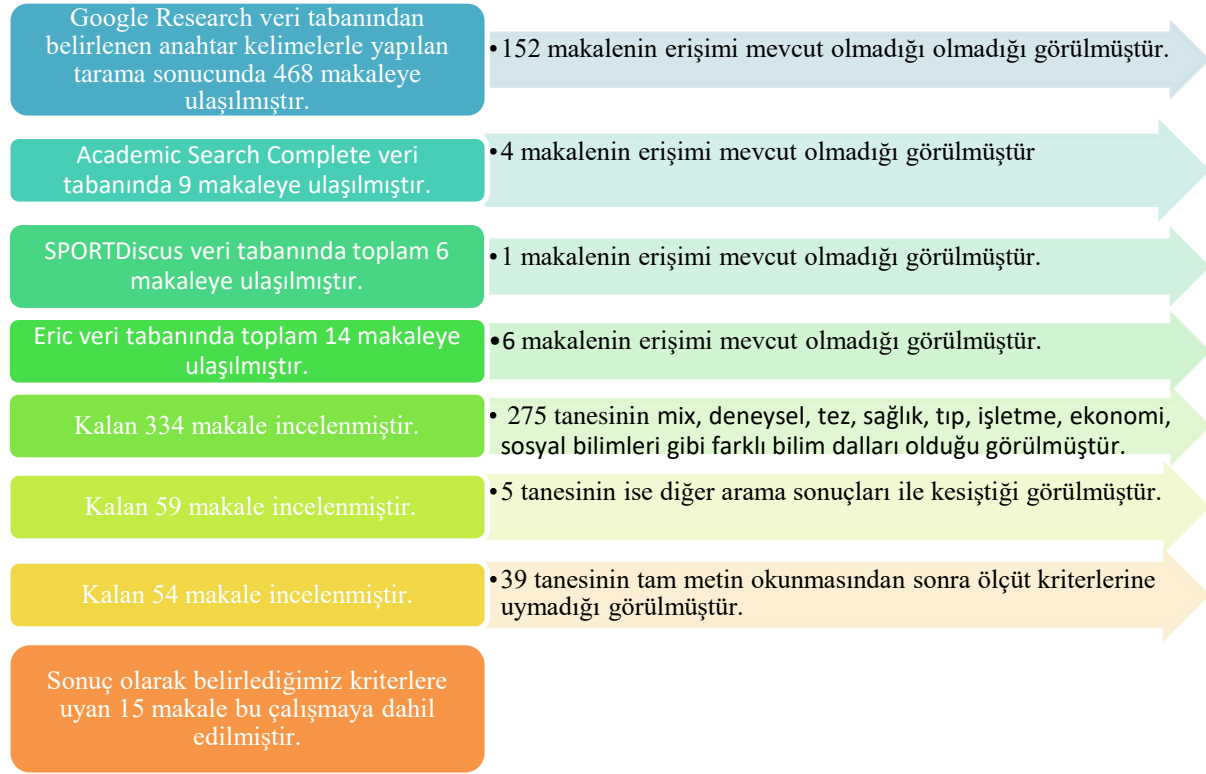
Aşama 3 Uygunluk: Çalışmanın uygunluk aşamasında çalışmaya dahil etme kriterleri belirlenmiştir. Çalışmaya dahil etme kriterleri, araştırma sorusuna cevap verecek en iyi kriterler arasından seçilmiştir. Seçilen her makalenin belirlenen kriterlere uyup uymadığını tespit etmek amacıyla değerlendirme kontrol listesi kullanılmıştır. Bu aşamada belirlenen uygunluk kriterleri şöyledir: 2014-2020 yılları arasında yapılan çalışmalardır. Makalelerin araştırmaya dahil edilip edilmemesi kriterleri ise:

1. Makalenin dilinin İngilizce olması
2. Hakemli dergilerde yayımlanmış olması
3. Eğitim ve spor bilimleri, nitel araştırma ve psikoloji alanı temelli olması
4. Makalenin nitel araştırmalarda genellenebilirlik, geçerlik ve güvenilirliğin geliştirilmesinin incelenmesi
5. Makalenin nitel araştırmalarda niteliğinin ve titizliğinin incelenmesi
6. Makalenin tam metin olarak birincil verileri içermesidir.

Son olarak, metodolojik makaleler, kavramsal / teorik makaleler, konferans özetleri, tezler, sivil toplum örgütü ve kar amacı gütmeyen kuruluş raporları, orijinal veriler içermedikleri veya akran incelemesine tabi tutulmadıkları için analizden çıkarılmıştır. Eğitim ve spor bilimlerini içermeyen

makaleler, ayrıca nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik perspektifinin yoksunluğunu içeren makale sonuçları da hariç tutulmuştur.

Aşama 4 Makalelerin Çalışmaya Katılması: Bu aşamasında; uygunluk aşamasında belirlenen kriterler doğrultusunda belirlenen makaleler çalışmaya dahil edilmiştir. Sonuç olarak Moher ve diğerlerinin (2009) Prisma yöntemi temelinde belirlediğimiz kriterler doğrultusunda incelenen 334 makaleden 15 tanesinin kriterlerimize uygun olduğu görülmüştür. Moher ve diğerlerinin (2009)'nin de önerdiği gibi sistematik derlemede taranan araştırmaların sayıları, uygun olanlar, derlemeye dâhil edilenler, dışlananlar ve dışlama nedenleri ile birlikte Şekil 1 üzerinde de gösterilmiştir.

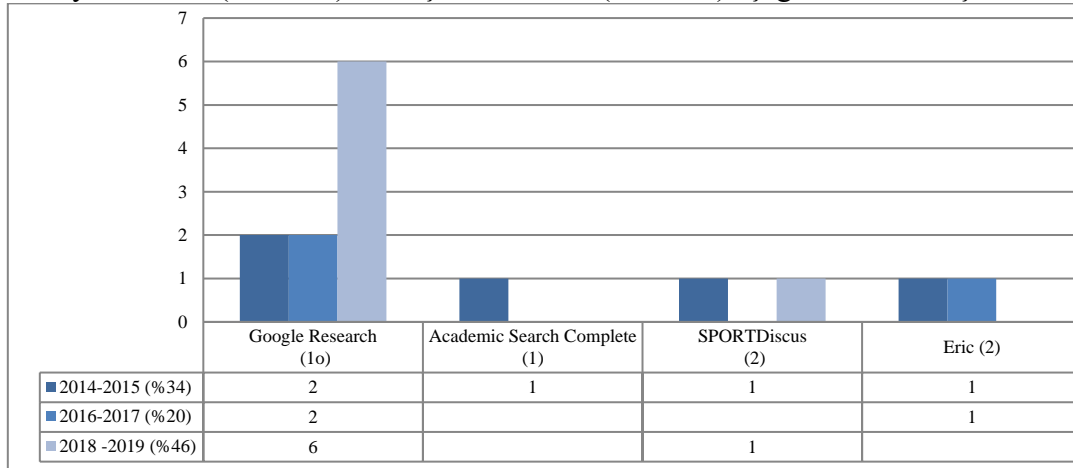
Şekil 1. Makalelerin çalışmaya katılma kriterlerine göre sayıları

Aşama 5 Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi: Bu aşamada çalışmalar incelenen konularına göre iki başlık altında toplanmıştır (Genellenebilirlik, Güvenirlik-Geçerlik). Her bir makaleden ilgili bilginin çıkarılması ile ölçüt kriterlerine uyan araştırma bulguları belirlenmiştir. Belirgin "anlam birimleri" tanımlanmış ve benzerleri paylaşan konu anlamları ile birlikte kümeleştirilmiştir. Bu konuların bir listesi oluşturulmuştur. Analizimizdeki benzer olan konular, mümkün oldukça daraltılmıştır: Geçerlik-Güvenirlik ve Genellenebilirlik'tir.

Konuları belirlemek ve ayırtmak için birbirleriyle sürekli karşılaştırma tekniği (Glaser ve Strauss, 1967) kullanılarak analiz boyunca kontrol edilmiştir. Her makale belirlenen kriterler doğrultusunda araştırmacı tarafından derinlemesine bir analize tabi tutulmuştur (felsefi konum, metodoloji, veri oluşturma yöntemleri, veri analiz yöntemleri, bulguların ve sonuçların sunumu, kalitenin tanımlanması "geçerlik, titizlik ve güvenilirlik", araştırmacı pozisyonu ve metodolojik tutarlılık). Bu bilgilerin tümü birden çok sekmeden oluşan bir Microsoft Excel elektronik tablosuna kaydedilmiştir. İlk olarak yazarların duruşlarının açıkça ifade edilip edilmediği incelenmiştir. Bu çalışmaya dahil edilen makalelerin araştırmacı duruşları; yorumlayıcı ve eleştirel pozisyon olarak ayırtılmıştır. Daha sonra yazarların belirli bir metodolojinin (yani belirtilmiş veya belirtilmemiş) kullanımını açıkça belirtip belirtmediğini, verileri oluşturmak (örneğin yarı yapılandırılmış görüşmeler) ve analiz etmek için kullanılan yöntemler, bulgu ve sonuç sunumu belirlenmiştir. Bu bilimsel tanımları ile kodlanmıştır (örneğin; görüşme tekniği, içerik analizi gibi). Son olarak makalelerin geçerlik, genellenebilirlik, titizlik veya güvenilirlik konuları ele alınmıştır. Burada her bir makalenin bulgu ve sonuçları tekrardan detaylı olarak incelenmiştir.

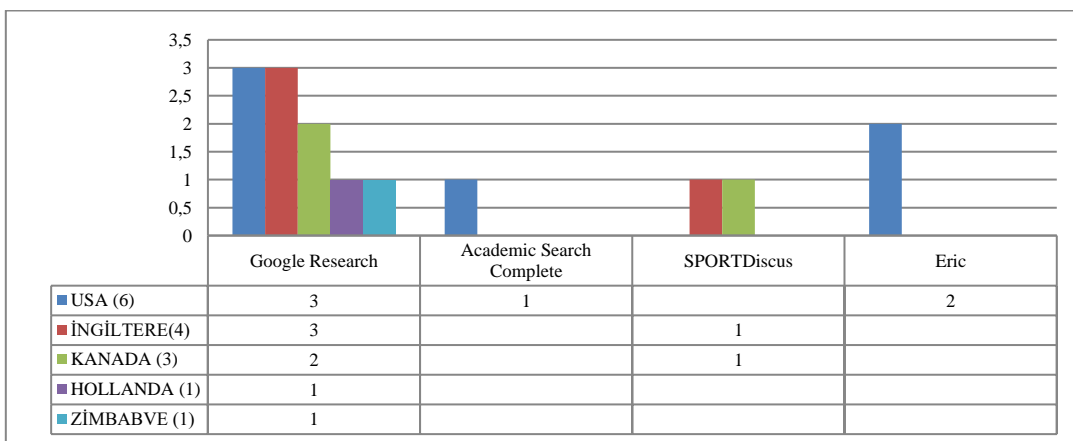
3. Bulgular

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi pedagojisi, spor ve egzersiz, spor psikolojisi, eğitim ve sosyal bilimler alanlarında nitel araştırma paradigması çerçevesinde genelleme, güvenilirlik ve geçerlik ölçütlerini incelemektir. Böylece nitel araştırmaların titizliğini etkileyen unsurları tespit edebilir ve geliştirebiliriz. Ayrıca nitel araştırma desenlerinde kalite kriterleri (ne) ve stratejiler (nasıl) arasındaki ayrımın farkındalığını oluşturabiliriz. Belirtilen kriterlere göre 2014-2020 yılları arasında *Google Research*; *Academic Search Complete*; *SPORTDiscus*; *Eric* veri tabanları taranmıştır. İngilizce yazım dili olan makalelerden toplam 334 tane sonuca ulaşılmış ve çalışmamıza 15 tanesi dahil edilmiştir. Makalelerin yıllara (Grafik 1.) ve ülkelere (Grafik 2.) göre dağılımı, makalelerin amacı, veri toplama yöntemleri (Tablo 1.), sonuç ve önerileri (Tablo 2.) aşağıda belirtilmiştir.

Grafik 1. Makalelerin yıllara göre dağılımı

Belirlenen makalelerin yıllara göre veri tabanlarına göre incelendiğinde ise Google Research veri tabanından seçilen 10 makalenin iki tanesi 2015 yılında, iki tanesi 2017 yılında, iki tanesi 2018 yılında dört tanesi ise 2019 yılında yayımlanmıştır. Academic Search Complete veri tabanından seçilen bir makale 2014 yılında yayımlanmıştır. SPORTDiscus veri tabanından seçilen iki makalenin bir tanesi 2014 yılında diğeri ise 2018 yılında yayımlanmıştır. Eric veri tabanından seçilen iki makalenin bir tanesi 2015 yılında, diğeri ise 2017 yılında yayımlanmıştır. Çalışmaya dahil edilen makalelerin genel olarak yıllara göre dağılımı: 2014-2015 yıllarında 5 (%34), 2016-2017 yıllarında 3 (%20) ve 2018-2019 yıllarında 7 (%46) tanedir.

Grafik 2. Makalelerin ülkelere göre dağılımı

Çalışmaya dahil edilen makalelerin ülkelere göre dağılımı incelendiğinde Amerika Birleşik Devletleri (USA); (n=6), İngiltere (n=4), Kanada (n=3), Hollanda (n=1) ve Zimbabve'de (n=1) yapılan çalışmalar olduğu görülmüştür.

Tablo 1.
Çalışmaya dahil edilen makalelerin amaç ve veri toplama yöntemleri

Yazarlar	Makalelerin Amacı	Veri Toplama Aracı
Dennis, B. (2017)	Nitel bir çalışmanın geçerliğin sağlanmasında rol oynayabilecek kavramları incelemektir.	Dokuz Hristiyan kadın ile görüşme yapılarak veri toplanmıştır.
Bridges-Rhoads, S., Cleave, J., V. & Hughes, H., E. (2016)	Nitel araştırmanın niteliğinin, geçerliğinin, titizliğinin tarihsel olarak açıklanması ve araştırmacının araştırma sürecindeki çalışmalarının belgelenme sürecinin incelenmesidir.	Doktora öğrencileri metodolojik verileri fenomenoloji analizi kullanarak incelemiştir.
Green, J. (2016)	Eğitimsel niteliksel araştırmalarda geçerlik konusu incelemektir. Geçerliğin değişen taraflarını, gelişimini ve postmodern anlamında çeşitli yaklaşımlarını tartışmaktadır.	Geçerlik dans eğitiminde nitel araştırmalarda önemli midir? Nitel araştırmalar için geleneksel kriterler araştırmanın amacına göre değişmekte midir? Nitel araştırmaların geçerliğini nasıl sağlayabiliriz? Soruları literatürde tartışılarak verilere ulaşılmıştır.
Hays, D., Wood, C., Dahl, H. & Kirk-Jenkins, A. (2016)	1999-2014 yılları arasında yayımlanan (n=68) bilimsel çalışmalarda çeşitli titizlik göstergelerinin türü, sıklığı ve kullanım yoğunluğunun incelenmesidir.	1999-2014 yıllarında Journal of Counseling & Development’de yayımlanan nitel çalışmalarını.
Kozleski, E. B. (2017)	Nitel araştırma yöntemlerinin eğitim alanına ne derece katkıda bulunabileceğini tespit etmektedir.	Eğitimde Bilimsel Araştırma ve Ulusal Araştırma Konseyi’nin raporu sonucu bir dizi yayında yayımlanan çalışmalar tartışılmıştır.
Lub, V. (2015)	Nitel araştırmalarda geçerlik konusunda bir kontrol listesi geliştirmektedir.	Nitel yöntemlerin kullanımında uygulanması gereken prosedürler ve bu sürecin değerlendirilmesi tartışılarak verilere ulaşılmıştır.
Machingambi, Z. and Mabiza, E. (2018)	Nitel araştırma paradigması çerçevesinde genelleme, güvenilirlik ve geçerlik konularını incelemektir.	Yazarlar tarafından ölçüt belirlenmiştir; literatürde nitel araştırma paradigması çerçevesinde genelleme, güvenilirlik ve geçerlik konularını tartışarak verilere ulaşılmıştır.
McGannon, K., R., Smith, B., Kendellen, K. & Gonsalves, C., A. (2019)	Nitel araştırmayı tanımlamaktır.	Spor psikolojisi dergilerinde yayımlanan nitel araştırmalar incelenmiştir (The Sport Psychologist, Journal of Applied Sport Psychology and Journal of Sport and Exercise Psychology, 1990-1999; 2000-2009).
Maher, C., Hadfield, M., Hutchings, M. and Eyto, A. (2018)	Araştırmacılarının nitel veri analizine karşın yaklaşımlarını, özellikle de renkli kalemler, kağıt ve yapışkan notlar gibi geleneksel araçların CAQDAS yazılım ile analiz ve NVivo’nun titizlikle ilgili sonuçlarını araştırmaktır.	Dijital araçların araştırmacı/veriler üzerindeki etkisini ve etkileşimini uzmanlar aracılığı ile incelenmiştir. Hem araştırma yaklaşımları hem de analiz ve yorumlama yöntemleri arasındaki uyum tarif edilmiştir ve haritalandırılmıştır. Niteliksel analizde titizliğin tanımı ve desteği, bu haritalamayı çerçevelemiştir.
Poucher, Z., A., Tamminen, K., A., Caron, J., G. & Sweet, S., N. (2019)	Yayımlanmış spor psikolojisi alanındaki nitel araştırmalarının metodolojik tutarlılığına odaklanarak bir harita oluşturmaktır ve sentezini sunmaktadır.	710 makale çalışmaya dahil tutulmuştur. Uluslararası hakemli spor psikolojisi [JASP (1989-2017); JSEP (1978-2017); PSE (2000-2017); QRSEH (2009-2017); TSP (1987-2017)] dizinleri dahil edilmiştir. Her bir makalede ayrı ayrı bulgular, kalitenin tanımı, araştırmacı pozisyonu ifadesi ve metodolojik tutarlılığı kodlanmıştır.
Ronkainen, N., J. and Wiltshire, G. (2019)	Smith ve McGannon (2018) tarafından sunulan geçerliliğe olan görecelik yaklaşımının gözden geçirilmesini ve eleştirilmesini sağlamaktır.	Üç kavramsal makale (Smith & McGannon, 2018; Sparkes, 1998; Sparkes ve Smith, 2009) incelenmiştir.
Smith, B. (2018)	Qualitative research: developing rigor başlıklı makale; nitel araştırmalarda titizliği geliştirmeye yönelik kriterleri ortaya koymaktır.	Uygulama alanında üç konu tartışılmıştır. Bunlar: Uzmanlar arası değerlendirme, titizlik, ve evrensel ölçütlerdir.
Smith, B. (2018)	Nitel araştırmalarda genellenebilirlik konusundaki yanlış anlamalara dikkat çekmektedir.	Spor, Egzersiz ve Sağlık alanında nitel araştırma çalışmalarını incelenmiştir.
Smith, B. and McGannon, K., R. (2018)	“Nitел araştırmalarda titizlik” teması altında çağdaş gelişmeleri tartışmaktadır.	Uygulama alanında üç yöntem tartışılmıştır. Bunlar: Katılımcı teyidi, Uzmanlar arası değerlendirme, Evrensel ölçütlerdir.
Zitomer, M., R. and Goodwin, D. (2014)	Nitel araştırma desenlerinde kalite kriterleri (ne) ve stratejiler (nasıl) arasındaki ayrım açıklamayı amaçlanmaktadır.	1995-2012 yılları arasında hakemli ve bilimsel dergiler taranmıştır.

Tablo 2.
Çalışmaya dahil edilen makalelerin sonuçları ve önerileri

Yazarlar	Sonuçlar	Öneriler
Dennis, B. (2017)	Yazarlar araştırmacı-katılımcı etkileşimlerini analiz ederek beş farklı geçerlik kuralı oluşturmuşlardır: kişilerin karşılıklı anlayışı, birbiriyle etkileşim normları, deneyimlerini tanımlarken karşılıklı tutumlar, iletişim ve araştırmacının uyumudur. Ayrıca geçerlik için rezonans noktası olarak görüşmenin karmaşık bir etkileşim kavramı olduğu öne sürülmektedir.	Yazar araştırma pratiğinin ve araştırmacı pratiğinin araştırma geçerliği ile iletişimsel bağlantıları hakkında bir eleştiri başlatmak amacı gütmüştür. Araştırmaları düşünme ruhu içinde uygulanabileceğini önermektedir
Bridges-Rhoads, S., Cleave, J., V. & Hughes, H., E. (2016)	Nitel araştırmalarda şeffaflık ayrıca önem arz etmektedir.	Araştırmacı olarak duruşunuz nedir? gibi soruların araştırmanın geçerliğini arttırmak için çalışma boyunca devam etmesini önermektedirler.
Green, J. (2016)	Araştırmacıların araştırma probleminde uygun yöntemler ve geçerlik araçlarını kullanmaları gerekmektedir.	Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik konularında daha fazla çalışmanın yapılması önerilmektedir.
Hays, D., Wood, C., Dahl, H. & Kirk-Jenkins, A. (2016)	Nitel çalışmalarda zaman içindeki titiz stratejiler önemli bir katılım, strateji kullanımındaki yoğunluk değişimleri ve zaman içindeki strateji kullanım yoğunluğu arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğu ortaya konmuştur.	Araştırmacıların belirli bir tasarım için seçilen araştırma yaklaşımının kullanımını genişletmesi ve yeterince tartışılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla belirli bir titizlik stratejisinin de olduğuna ve nitel araştırmalarda nasıl kullanılabileceğine dair daha fazla dikkat edilmesi gerektiği önerilmektedir.
Kozleski, E., B. (2017)	Nitel araştırmalarda denetleme yolu, görünüş geçerliği, çapraz kontrol, veri üçgenlimesin ve akran denetleme stratejilerinin çalışmaların geçerliği ve güvenilirliği açısından önemli olduğu kanıtlanmıştır.	Araştırmacıya göre, nitel araştırmalarda karma yöntemler ile farklı metodoloji yaklaşımları hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara büyük fayda sağlayabilir. İç ve dış geçerlik için ölçütler belirlenmelidir.
Lub, V. (2015)	"İyi" bir nitel çalışma için hangi kriterler tercih edilir? Araştırma sonucuna göre araştırma her zaman kişinin bilimsel dünya görüşüne bağlı olacaktır ve bu tercihler farklı zaman dilimlerinde değişebilir. Esneklik ve titizlikle paradigmatik farklılıklara saygı gösterirken, aynı zamanda bazı "ortak yönergelerin" çağrısına da yanıt verir..	Öneri olarak; bu makalede sunulan çerçevenin nitel değerlendirmeler için bir kontrol listesi olarak hizmet edebileceğidir ve (teorik) bir referans noktasıdır.
Machingambi, Z. and Mabiza, E. (2018)	Akademik araştırma alanında; geleneksel görüş genelleme, geçerlik ve güvenilirlik konularının nitel araştırma paradigmasının beklenen özellikleri olmadığı tespit edilmiştir. Bu üç kavram: Genellenebilirlik, geçerlik, güvenilirlik iç içe geçmiş ve ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır.	Araştırma raporu, okuyucunun sonuçların benzer ortamlara, hedef popülasyonlara ve diğer bağlamlara tahmin edilip edilemeyeceğini belirleyebilmesi için yeterince ve kapsamlı bir şekilde detaylandırılmalıdır. Ayrıca nitel verilerin nicelleştirilmesi sağlamalı, karma yöntem ve teori oluşturma yöntemleri de kullanılmalıdır.
McGannon, K., R., Smith, B., Kendellen, K. & Gonsalves, C., A. (2019)	Nitel araştırma yöntemlerinin, çağdaş titizlik biçimlerinin ve epistemolojik farkındalık ve tutarlılığın değerlendirilmesinin faydalı hedefler olduğu sonucuna varılmıştır.	Nitel araştırma yöntemleri hakkında araştırmacıların kendilerini güncel tutmaları önerilmektedir.
Maher, C., Hadfield, M., Hutchings, M. and Eyto, A. (2018)	Veri kaynaklarını destekleyen renkli kalemler, kağıt ve yapışkan notlar gibi geleneksel araçları kullanarak kodlamalara ek olarak NVivo veri yönetimi gibi dijital yazılım paketleriyle birlikte kodlamanın, özellikle gömülü teori üretimi için geçerli ve test edilmiş bir analiz yöntemi sunduğunu belirtmişlerdir.	Literatürde, NVivo gibi dijital analiz yazılım paketlerinin analiz sürecini tam olarak iskele etmediğini önermektedirler. Bununla birlikte, analiz ve yazmayı destekleyen mükemmel veri yönetimi ve erişim olanakları sağladığını vurgulamaktadırlar.
Poucher, Z., A., Tamminen, K., A., Caron, J., G. & Sweet, S., N. (2019)	Sonuçlar, post-pozitivist veya eleştirel gerçekçi yaklaşımların spor psikolojisinde baskın olduğudur. Ancak zamanla kullanılan felsefi pozisyonların çeşitliliğinde bir artış olduğunu göstermiştir.	Spor psikolojisinde, tüm araştırmacılar tarafından erişilebilir olması amaçlanan, düşünmeye yönelik pratik hususları ileterek ve metodolojik olarak tutarlı nitel çalışmaları tasarlayarak sonuçlandırmışlardır. Araştırmacıların bu hususlara dikkate etmelerini önermektedirler.
Ronkainen, N., J. and Wiltshire, G. (2019)	Sonuç olarak, gerçekçiliğin temel kavramlarını ve argümanlarını anlamının, araştırmacılar, hakemler ve editörler için araştırmaların gerçekçilik ve görecelik arasındaki süregelen tartışmalar hakkında bilinçli değerlendirmeler yapabilmeleri için gereklidir.	Eleştirel tartışmaların ve diyalogların devam etmesi önerilmektedir.
Smith, B. (2018)	Literatür ışığında uygulanabilecek evrensel ölçütler verilmiştir.	Araştırmacının duruşunun önemi vurgulanarak nitel araştırmalar yöntemi ile ilgili literatürün iyi taranması önerilmektedir.
Smith, B. (2018)	Bu çalışmanın sonucunda araştırmacılar tarafından genellenenin nasıl değerlendirilebileceğine rehberlik etmek için dört farklı genelleme türü sunulmaktadır: doğacı genelleme, aktarılabirlik, analitik genellenebilirlik ve kesişimsel genellenebilirlik.	Bu çalışma sonuçlarının gelecekteki çalışmalara rehberlik etmesi ve/veya nitel araştırmalarla ilgili genelleme konusundaki görüşleri genişletmesi, editörler, hakemler de dahil olmak üzere araştırmacıların bazı yaygın nitel araştırmalarda genellenebilirlikten kaynaklanan yanlış kullanımlardan kaçınmasını sağlayabilir.
Smith, B. and McGannon, K., R. (2018)	Sonuç olarak nitel araştırmalar da geçerlilik ve güvenilirlik açısından günümüz de halen çeşitli sorunlar ve yanıtlanmamış sorular mevcuttur. Doğal ortamında var olan bir olgunun ortaya çıkması, anlamlandırılmak, yorumlamak, eleştirel bir bakış açısı sergilemek araştırmacının duruşu, araştırmanın paradigması gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bu dolayısıyla herkes tarafından kabul gören ortak bir nokta da buluşulmasına da olanak sunmaz	Spor ve egzersiz psikolojisi içinde nitel araştırma yürütürken ve/veya değerlendirirken titizlik geliştirmeye yönelik öneriler sunulmaktadır. Burada eleştirilen katılımcı teyidi, uzman değerlendirmesi ve evrensel kriterler stratejilerinin kullanımını ve genişletilmesi gerektiğini önermektedirler.
Zitomer, M., R. and Goodwin, D. (2014)	Nitel araştırmanın kalitesini değerlendiren altı kriter belirlenmiştir.. Bunlar: refleksivite, güvenilirlik, önemli katkı, etik, rezonans ve tutarlılıktır.	Nitel araştırmalarda araştırmanın kalitesini arttırmak amaçlı ölçüt için bir başlangıç noktası olarak görülmesi önem arz etmektedir.

Çalışmamızda bu bulgular ışığında 17 kriter ortaya çıkmıştır: araştırmacı duruşu, araştırmacı yaklaşımı, dijital araçların kullanımı, çalışmaların belgelenmesi, titizlik, kalite, kriter, esneklik, şeffaflık, etkileşim, refleksivite, güvenilirlik, genellenebilirlik, önemli katkı, etik, rezonans ve

tutarlılıktır. Kriterler iç içe ve birbiri ile örtüşmektedir. Bu nedenle elde edilen veriler sürekli karşılaştırma tekniği ile analiz edilerek; iki başlık altında incelenmiştir:

1: Geçerlik ve Güvenirlik: (2014) Refleksivite, önemli katkı, etik rezonans, tutarlılık, bulguların açıklığı, postmodern geçerlik kriterleri, (2015) Şeffaflık, esneklik, (2017) denetleme yolu, görünüş geçerliliği, çapraz kontrol, veri üçgenlemesi, akran değerlendirilmesi, (2019) Araştırmacı ve katılımcının karşılıklı anlayışı, tutumları, etkileşim normları, iletişim, uyum, katılımcı teyidi, uzman değerlendirilmesi, evrensel ölçütler.

2: Genellenebilirlik: (2018) Doğalcı genelleme, aktarabilirlik, analitik genellenebilirlik, kesişimsel genellenebilirlik olarak belirlenmiştir.

Son olarak bu çalışmaya dahil edilen makaleler genel olarak değerlendirildiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunda Tablo 3’de stratejilerin tartışıldığı, eleştirildiği ve tanımlandığı belirlenmiştir.

Tablo 3.

Çalışmaya dahil edilen makalelerde belirtilen genellenebilirlik, geçerlik ve güvenirlilik stratejileri

Genellenebilirlik, Geçerlik ve Güvenirlilik Stratejileri	
Nirengi	Veri üçgenlemesi, metodolojik üçgenleme, teorik üçgenleme, uzmanlar arası değerlendirme, refleksivite, akran tasviri, olumsuz vaka analizi, rezonans, çarpık durumlar/negatif ve alternatif durumları karşılaştırma, referans yeterliliği, ilerici öznellik
İnandırıcılık	Katılımcı teyidi / Nitel araştırma aşamaları arasında etkileşim, esneklik ve ilişki/karşılıklı anlayış, birbiriyle etkileşim normları, kimlik iddialarının yorumları, tarafsızlık, gerçeklik ile bağlantıları, anlatılan öykülerin özeti ve bunlara referans olarak karşılıklı tutumları, araştırmacının uyumu ve katılımcı ile olan ilişkisi Uzun süreli etkileşim, araştırma alanına yakınlık, araştırma alanına geri gidebilme olanağı, kalıcı gözlem
Aktarabilirlik/Genellenebilirlik	Nitel araştırma istatistiksel olarak genellenebilirlik aramaz ve bu tür bir genelleme ile yargılanmamalıdır. Ancak nitel araştırmalar diğer genelleme türlerini kullanabilir. Örneğin aktarılabilirlik veya analitik genellenebilirlik gösterebilir mi?
Tutarlık, Değerlilik, Önemli katkı, Örneklem seçimi, Doygunluk, Ayrıntılı betimleme, Epistemolojik ve ontolojik boyutu, Görünüş geçerliği, Çeşitleme, Çapraz kontrol, Denetleme yolu, Teori ve zengin yorumlar, Denetim izi, Bağlantılara yoğunlaşma, Ayrıntılı alıntılar yapma, Araştırma sorularını ortaya koyma, Araştırmanın sınırlarını ortaya koyma, Tekrarlı sorular, Sorularla araştırmacının kendini sorgulaması, Analiz Formu	

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi pedagojisi, spor ve egzersiz, spor psikolojisi, eğitim ve sosyal bilimler alanlarında nitel araştırma paradigması çerçevesinde genelleme, güvenirlilik ve geçerlik ölçütlerini incelemektir. Böylece nitel araştırmaların titizliğini etkileyen unsurları tespit edebilir ve geliştirebiliriz. Yayımlanmış dergi makalelerinde bu tür yöntemlerin kullanımına ilişkin son örneklerin, kullanılan yaklaşımların eleştirisinin, gelecekteki yönergelerin ve önerilerin tartışılmasını içerir. Çalışmanın temelini oluşturan geçerlik ve güvenirlilik ölçütlerine bakılarak, nitel araştırmalarda titizliği artırıcı yöntemler ayrıntılı olarak incelenmiş, çalışmaya dahil edilen makale yazarlarının görüşlerine göre tartışılmıştır.

Nitel yöntemler eğitim alanındaki çalışmaların gelişimini ve gelişimini geliştirmeyi öğrenmek için etkilidir. Bu nedenle Zitomer ve Goodwin (2014) nitel araştırmalarda araştırmacının kalitesini arttırmak amaçlı altı ölçüt olarak belirlenen, refleksivite, güvenilirlik, rezonans, önemli katkı, etik ve tutarlılık kriterlerinin ölçüt için bir başlangıç noktası olarak görülmesini önermektedirler. Ancak son yıllarda yapılan araştırma sonuçlarına göre makalelerin çoğu araştırma paradigmasını ifade etmemektedir. Ayrıca, hiçbir çalışmada gözlemsel veri toplama yöntemleri kullanılmamıştır. Bu veri toplama yöntemlerinin kullanımının yetersiz olduğunu göstermektedir. Araştırma kalitesinin varlığı, listelenen ve/veya kullanılan stratejilerin türü, sayısı ve yoğunluğuyla belirtilmiş olup titizlik

stratejileri kullanılarak uygulanan makalelerin sayısında önemli bir artış bulunmuştur. Yazarlar ortalama olarak nirengi, analiz karmaşıklığı ve uzun süreli katılım raporlarında öncelikle refleksivite, katılımcı teyidi ve dış denetim stratejilerini uygulamışlardır. Ancak referans yeterliliği kullanılmamıştır. Bununla birlikte, genel olarak, makalelerin çoğunda prosedürel titizlik için birkaç ek strateji kullanılmıştır. Bunlar, detaylı açıklama, üçgenleme ve refleksivitedir. En az kullanılan stratejiler ise akran bilgilendirme ve dış denetimdir.

Kozleski (2017) ise uzmanlar arası güvenilirlik stratejileri olan denetleme yolu, görünüş geçerliği, çapraz kontrol ve veri üçgenlemesinin de nitel araştırmalarda çalışmaların geçerliliği ve güvenilirliğinde belirleyici bir faktör olduğunu belirtmiştir. Ancak daha sonraki yapılan çalışmalarda en çok kullanılan stratejinin özellikle spor bilimleri ve spor psikolojisi alanlarında “değerlendiriciler arası güvenilirlik” olduğu yönündedir. Oysaki Lub (2015)’a göre “değerlendiriciler arası güvenilirlik” çalışmaların niteliğinin ve kalitesinin değerlendirilmesinde yetersizdir.

Deniss (2018)’e göre geçerlik prosedürlerini etkileyen unsurlardan bazıları; araştırmacının araştırma süresince kişilerin etkileşimler yoluyla oluşturulan terimler üzerinde geçerli ve değerli olduğu konusunda karşılıklı anlayış, birbiriyle etkileşim normları, kimlik iddialarının yorumları, tarafsızlık, gerçeklik ile bağlantıları, anlatılan öykülerin özeti ve bunlara referans olarak karşılıklı tutumları, araştırmacının uyumu ve katılımcı ile olan ilişkisidir. Dolayısıyla metodolojinin ve araştırmacıların ortaya koydukları bulguların genel güvenilirliği sorgulanmalıdır (Hays, Wood, Dahl ve Kirk-Jenkins, 2016). Bu nedenle Bridges-Rhoads, Cleave, ve Hughes’e (2016) göre nitel araştırmanın niteliği, geçerliği ve titizliği, araştırmacının veri toplama süreci boyunca çalışmalarının belgelenmesi ve açıklanması açısından önemli bir husustur. Dahası bu çalışmanın şeffaflığını belirler.

Ayrıca Smith (2018) nitel araştırmalarda titizliği arttırmak için kriter listesinin Tracy, (2010) kullanılması önem arz etmektedir. Bu listeyi oluşturan stratejiler sabit değildir. Ayrıca tüm nitel araştırmalara önceden belirlenmiş ve evrensel bir şekilde uygulanabilecek bir kriter listesi de mevcut değildir. Dolayısıyla oluşturulacak kriterler listesi, titizlik geliştirme veya her bir nitel araştırma bölümünü değerlendirmek için kullanılamaz. Stratejiler eklenebilir veya çıkarılabilir.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik açısından günümüzde çeşitli ve yanıtlanmamış sorular mevcut durumunu korumaktadır. Doğal ortamında var olan bir olgunun ortaya çıkması; anlamlandırmak, yorumlamak, eleştirisel bir bakış açısı sergilemek, araştırmacının duruşu, araştırmanın paradigması gibi birçoğ faktörden etkilenmektedir. Bu durum, dolayısıyla herkes tarafından kabul gören ortak bir noktada buluşulmasına da olanak sunmaz. (Smitha ve McGannonb, 2018). Yine de özellikle spor ve egzersiz psikolojisi içinde nitel araştırma yürütülürken ya da değerlendirilirken titizlik geliştirmeye yönelik öneriler sunulmaktadır. Burada eleştirilen; katılımcı teyidi, uzman değerlendirilmesi ve evrensel kriterler stratejilerinin kullanımının geliştirilmesi ve genişletilmesi gerektiğidir.

Smith (2018) genellemenin, nasıl değerlendirilebileceğine rehberlik etmek için dört farklı genelleme türü sunulmaktadır: doğalcı genelleme, aktarılabirlik, analitik genelleme ve kesişimsel genellemedir.

Günümüzde genelleme, geçerlik ve güvenilirlik konularının nitel araştırma paradigmasında beklenen nitelikte değildir (Machingambi ve Mabiza, 2018). Ayrıca sonuçlar post-pozitivist veya eleştirel gerçekçi yaklaşımlarının spor psikolojisinde baskın olduğudur ancak zamanla kullanılan felsefi pozisyonların çeşitliliğinde bir artış da söz konusudur. Buna rağmen spor psikolojisindeki makalelerin çoğu metodolojik olarak tutarlıdır. Dolayısıyla araştırmacıların niteliksel çeşitliliğe odaklanmaları çalışmaların niteliği ve kalitesi açısından önem taşımaktadır (Poucher, Tamminen, Caron, Sweet, 2019).

Son olarak, bazı yazarlara göre, genelleme, geçerlik ve güvenilirlik kriterleri tartışmasının nitel araştırma etiği üzerinde çok az tartışma vardır. Nitel yöntemlerin tanımlayıcı özelliklerinden biri, nicel yöntemlerden farklı olarak araştırmacıya katılımcı bir işlev sağlamalarıdır. Nitel araştırma, araştırmacının insanlarla konuşmasını, onları yakından gözlemlemesini, davranışlarını ve deneyimlerini doğru bir şekilde yakalamasını gerektirir. (Smith, 2018; Smith ve McGannonb, 2019). Dolayısıyla, katılımcı ile sosyal etkileşim araştırmacının duyarlılığını ve hassasiyetini gerektirir.

Davies ve Dodd (2002) nitel araştırmalar kesinlikle Őeffaf ve hesap verebilir olmalı ancak bu katılımcının çıkarları doğrultusunda olmamalıdır. Bu nedenle araştırma aynı zamanda araştırmacılar tarafından empati, dikkatli olma, duyarlılık, saygı, yansıma, vicdan, katılım, farkındalık ve açıklık açısından da formüle edilmelidir (Lub, 2015).

Belirlenen makalelerden elde edilen sonuçlara göre dikkat çekici unsurlardan birisi son yıllarda eğitim, sosyal ve beden eğitimi alanında yapılan çalışmaların daha çok nitel yöntemler kullanılarak yapıldığıdır. Dolayısıyla araştırmacılar nitel çalışmaların titizliği konusunda daha fazla odaklanmışlardır. Ancak bu konu günümüzde de gelişime ihtiyaç duymaktadır.

Çalışmaya dahil edilen makaleler incelendiğinde genellenebilirlik, geçerlik ve güvenirlik konusunun önem kazandığı ve araştırmacıların konuya yönelik çeşitli kavramsal ve kuramsal yaklaşımlar önerdikleri görülmektedir. Nitel araştırmalar sürecinde ve değerlendirilmesinde hangi ltlerin bulunması gerektiğini araştıran ve farklı sınıflandırmalar yapan bu araştırmalara göre nitel araştırmalardaki genellenebilirlik, geçerlik ve güvenirlik stratejileri tanımlanmıştır. Ancak nitel araştırmalar, araştırmacıya ve araştırma sorusuna bağlı olduğundan burada bir genel lt ve genel strateji belirlenmesi söz konusu değildir. Bu nedenle nitel araştırmalarda genel ölçtüler aranmadığı gibi her çalışmanın niteliğinin ayrı değerlendirilmesi gereklidir. Bu aynı zamanda nitel araştırmalarda araştırmacının kendisine veri toplama yöntemine ve araştırmacının yorumuna bağlıdır. Dolayısıyla araştırmacının kendisini araştırma raporunda çok iyi ifade edebilmesi gerekmektedir.

Belirlenen makalelerde özellikle geçerlik ve güvenirlikte lt kriterleri olarak Lincoln, Guba ve Reswell, Miller, Creswell ve Millers'in yaklaşımları ele alınmıştır. Bu nitelik ltleri geliştirme çabaları, bazı yazarlar tarafından kabul görmemiş; önceden belirlenmiş ltlerin olması reddedilmiştir. Hatta bu yaklaşımlar üzerinde tartışma ve eleştiriler yapılmıştır. Bunun en belirgin nedeni ise nitel araştırmaların geçerlik ve güvenirliğe ilişkin genellenebilir tek tanım yapmak veya operasyonel ölçtüler koymaya çalışmak doğru olmamasıdır. Bu bağlamda belirlenen makalelerde de genel olarak araştırmacılar araştırma sresinin detaylı anlatılması ve ayrıntılı olarak bunun çalışma raporunda belirtilmesi gerekliliği konusunda hem fikirdirler. Bu Şekilde hem okuyucular hem de diğer ilgili bireyler çalışmaları anlamlandırabilir ve süreci takip edebilmelerini sağlar. Genellenebilirlik ile ilgili dikkat çeken nokta nitel araştırmalarda genellenebilirlik ismiyle nitelendirilmemesidir. Bunun nedeni nitel araştırma sonuçlarının örneklem seçiminden kaynaklı olarak genellenebilirlikten uzak olması olabilir. Araştırmacılar bunun yerine aktarabilirlik kavramını kullanmaktadır. Ancak çalışmaya dahil edilen makalelerde aktarabilirliğin gelişimi ve genişletilebilmesi sınırlı derecede ele alınmıştır.

Belirlenen makalelerde araştırmanın paradigması, araştırma sorusu ve araştırma metodolojisi ile yöntemin tutarlılığı dikkat çekilen noktalardır. Çünkü son yıllarda yapılan nitel çalışmalar, metodolojik olarak tutarlı ancak nitelik açısından tutarsızdır. Bunun için nitel araştırmalar hakkında daha fazla bilgiye sahip olunmalıdır. Gelecekte ise nitel çalışmalar yapacak olan araştırmacıların sadece nitel ya da nicel olarak değil her iki gözle de çalışmalara bakabilmeleri önem arz etmektedir. Gelecekte araştırmacıların yapacakları çalışmalarda çoklu veri toplama kaynaklarının kullanılması da araştırmalardan elde edilecek verilerin kalitesini olumlu yönde etkileyebilir.

Kaynakça

- Biggs, MA. & Büchler D. (2007). Rigor and practice-based research. *Design issues*, 23(3), 62-69.
- Bridges-Rhoads S, Cleave, JV, Hughes HE. (2016). Complicating methodological transparency. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 29(4), 536-552.
- Culver, D. M., Gilbert, W., & Sparkes, A. (2012). Qualitative research in sport psychology journals: The next decade 2000-2009 and beyond. *The Sport Psychologist*, 26(2), 261-281.
- De Witt, L., & Ploeg, J. (2006). Critical appraisal of rigour in interpretive phenomenological nursing research. *Journal of Advanced Nursing*, 55, 215–229. PubMed doi:10.1111/j.1365-2648.2006.03898.x
- Dennis, B. (2018). Validity as research praxis: a study of self-reflection and engagement in qualitative inquiry. *Qualitative Inquiry*, 1(10).
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. Sage.
- Denzin, NK. (2017). Critical qualitative inquiry. *Qualitative Inquiry*, 23, 8–16.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory*. Aldine Publishing Company, Hawthorne, NY

- Hays, D., Wood, C., Dahl, H. & Kirk-Jenkins A. (2016). Methodological rigor in journal of counseling & development qualitative research articles: A 15-Year Review. *Journal of Counseling & Development*, 94-106.
- Hemingway, P., & Brereton, N. (2009). What is a systematic review? Retrieved September 20, 2011, from <http://www.whatisseries.co.uk/whatis/>
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Kozleski, EB. (2017). The uses of qualitative research: powerful methods to inform evidence-based practice. *Education Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 42(1), 19– 32.
- Lub, V. (2015). Validity in qualitative evaluation: linking purposes, paradigms, and perspectives. *International Journal of Qualitative Methods*, 1–8.
- Marttinen, R., Landi, D., Novak, D., & Silverman, S. (2019). A Systematic Analysis of Research on Teaching in Physical Education: Two Decades of Progress. *Journal of Teaching in Physical Education*, 1(aop), 1-10.
- Machingambi, Z. & Mabiza, E. (2018). Changing perspectives in the issues of generalisability, validity and reliability as applied to the qualitative research paradigma. *Asian Journal Of Educational Research*, 6(1).
- Maher, C., Hadfield, M., Hutchings, M., & de Eyto, A. (2018). Ensuring rigor in qualitative data analysis: A design research approach to coding combining NVivo with traditional material methods. *International Journal of Qualitative Methods*, 17(1), 1609406918786362.
- Mays, N. & Pope C. (1995). Qualitative research: rigour and qualitative research. *Bmj*, 311(6997), 109-112.
- McGannon, K. R., Smith, B., Kendellen, K., & Gonsalves, C. A. (2019). Qualitative research in six sport and exercise psychology journals between 2010 and 2017: An updated and expanded review of trends and interpretations. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1-21.
- Moher, D, Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, DG., The PRISMA Group (2009). Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and MetaAnalyses: *The PRISMA Statement*. *PLoS Med* 6(7): e1000097. doi:10.1371/journal.pmed1000097
- Poucher, Z. A., Tamminen, K. A., Caron, J. G., & Sweet, S. N. (2020). Thinking through and designing qualitative research studies: A focused mapping review of 30 years of qualitative research in sport psychology. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 13(1), 163-186.
- Ronkainen, N. J., & Wiltshire, G. (2019). Rethinking validity in qualitative sport and exercise psychology research: a realist perspective. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1-16.
- Sandelowski M. (1986). The problem of rigor in qualitative research. *Advances in nursing science*, 8(3), 27–37.
- Smith B, McGannonb KR. (2018). Developing rigor in qualitative research: problems and opportunities within sport and exercise psychology. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 11(1), 101-121.
- Smith, B. (2018). Generalizability in qualitative research: misunderstandings, opportunities and recommendations for the sport and exercise sciences. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 10(1), 137–149.
- Smith, B. (2018). Qualitative research: developing rigor. *The Sport and Exercise Scientist*, 56, 24-25.
- Tracy, SJ. (2010). Qualitative quality: Eight ‘big-tent’ criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16, 837–851.
- Turan, S. (Ed.).(2013). *nitel araştırma desen ve uygulama için bir Rehber* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Zitomer, MR. & Goodwin D. (2014). Gauging the quality of ualitative research in adapted physical activity. *The Quality of Ualitative Research in Adapted Physical Activity Quarterly*, 31, 193-218.

ENGLISH EXTENDED SUMMARY

Introduction: Recent studies support the idea of 'fast' practitioners working with 'slow' working researchers in practical sports settings. In such settings, they do not get along well together, as practitioners use to face economic and logistical constraints. Alternative methods of bridging this research and execution gap have been explored. The aim of this article is to examine the reliability and validity criteria within the framework of physical education pedagogy, sport and exercise, sports psychology, education and social sciences with respect to generalizability of the results.

For this purpose, the literature was searched for research using an online search engine. The articles in the study were selected from the articles suitable for the research problem published in "Google Research, Academic Search Complete, SPORTDiscus and Eric" databases between 2014 and 2020. 15 articles from a total of 334 articles in accordance with the research problem and criteria from the databases were included in the study. When the selected articles were analyzed according to the databases by years, two of the 10 articles selected from the Google Research database were published in 2015, two in 2017, two in 2018, and four in 2019. An article selected from the Academic Search Complete database was published in 2014. One of the two articles selected from the SPORTDiscus database was published in 2014 and the other in 2018. One of the two articles selected from the Eric database was published in 2015 and the other in 2017. The general distribution of the articles included in the study by years: 5 (34%) in 2014-2015, 3 (20%) in 2016-2017 and 7 (46%) in 2018-2019. When the distribution of the articles included in the study by country is examined, the United States of America (USA); (n = 6), England (n = 4), Canada (n = 3), Netherlands (n = 1) and Zimbabwe (n = 1). With the removal of relevant information from each article, research findings that fit the criteria were created. Distinct "semantic units" have been defined and clustered with similar subjects.

Method: In our study, 17 criteria emerged after the examination: researcher stance, researcher approach, use of digital tools, documentation of studies, rigor, quality, criterion, flexibility, transparency, interaction, reflexivity, reliability, generalizability, important contribution, ethics, resonance and consistency. The criteria are overlapping. It has been analyzed by continuous comparison. The articles included in the study were examined under two headings, which are: Generalizability, Reliability-Validity.

According to the findings, the use of data collection methods is insufficient, the authors, on average, primarily apply reflexivity, participant confirmation and external audit strategies in triangulation, analysis complexity, and long-term engagement reports. However, reference qualification was not used. However, in general, several additional strategies for procedural rigor have been used in most articles. These are detailed description, triangulation, and reflexivity. The least used strategies are peer information and external audit. Another determining factor in the validity and reliability of the studies in qualitative research is that there are also inter-expert reliability strategies such as inspection method, face validity, cross-check and data triangulation. However, in the subsequent studies, it is that the most used strategy is "inter-rater reliability", especially in the fields of sports sciences and sports psychology. However, the quality, validity and rigor of qualitative research, and the researcher's documentation and explanation of his studies during the data collection process are important. It is a matter that determines the transparency of this study. It is important to use the list of criteria to increase rigor in qualitative research, but the strategies that make up this list are not fixed. There is also no predetermined and universal list of criteria that can be applied to all qualitative research. Therefore, the list of criteria to be created cannot be used to develop rigor or to evaluate each qualitative research section. Strategies can be added or removed. In the light of these findings, it was determined that pre-determined criteria were not sought in qualitative research, the quality of each study should be evaluated separately, and it was not possible to determine general criteria and general strategy. In this direction, suggestions were made at the end of the study. These: Since qualitative research depends on the researcher himself, the method of data collection and the researcher's interpretation, it is the researcher's ability to express himself very well in the research report. However, the researchers who will conduct qualitative research in the future should be adequately equipped with both of them in order to be able to look at the studies not only qualitatively

or quantitatively, but both. It is the use of multiple data collection sources as it may positively affect the quality of the data obtained in the studies of the researchers. **Findings and Conclusion:** According to the findings, it was determined that predetermined criteria were not sought in qualitative studies, the quality of each study should be evaluated separately, and it was not possible to determine general criteria and general strategy. However, some criteria have been determined in order to improve the rigor of qualitative research. In this direction, suggestions were made at the end of the study, which are: Since qualitative research depends on the researcher himself, the method of data collection and the researcher's interpretation, the researcher can express himself very well in the research report. However, the researchers who will conduct qualitative research in the future should be adequately equipped with both of them in order to be able to look at the studies not only qualitatively or quantitatively, but both. It is the use of multiple data collection sources as it may positively affect the quality of the data obtained in the studies of the researchers. Today, the biggest issue is thought to be the competence of researchers on qualitative research methods. The concept of research is constantly evolving and expanding. Therefore, a researcher should keep himself updated. This is possible by regularly scanning the literature on research methods.